

הַלְכוּת תְּפִלָּה סִיּוּן קח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יג]

מתוך דברי פנחונין של תורה⁽²⁵⁾ וכו', רק כדי הלוח ארבע אמות⁽²⁶⁾, ואף שאומר גם תחנון קודם ההשלמה [כמו שכתב לעיל ס"ק יב], כתב הפמ"ג (א"א ס"ק ד) שאינו נחשב לדברי תורה לענין זה.

וגם אם אינו ממתין עד אחרי 'אשרי', כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פ"ל הע' ב) שמ"מ ראוי להמתין בשחרית ובמנחה עד שישמע קדושה, ובערבית עד אחרי קריש תתקבל. ועוד הוסיף, שבשחרית ובמנחה יכול להתפלל בשווה עם הש"ץ ואז יכול לענות קדושה, וגם יצא בזה ידי חובת תפילה בציבור לדעת הסוברים שנחשבת כתפילה בציבור.

[משנ"ב ס"ק יד]

שְׁהֵי צְרִיךְ לומר קִדְּם הַמְּנַחֵה⁽²⁷⁾ וכו', יֵשׁ לוֹ עַל מִי לְסַמְךָ⁽²⁸⁾ וכו', רַק בְּקוֹרָא פְּתוּחָה⁽²⁹⁾.

(27) אך לומר תחנון בלילה, כתב לקמן (סי' רלו ס"ק ב) שאסור, ואפילו שהתפילה היא תשלומין של מנחה.

(28) אמנם לעיל (סי' קה סוף ס"ק א) משמע יותר שהכריע שלא יאמר 'אשרי' בערבית.

(29) ולפי זה גם כשמשלים במנחה תפילת שחרית, כתב הכף החיים (ס"ק ב) שלא יאמר 'אשרי' קודם התפילה השנייה, כיון שהוא אחרי מנחה. אכן במשנ"ב לעיל (שם) משמע שבאופן זה יאמר 'אשרי' אחרי תפילת מנחה.

[שעה"צ ס"ק כז]

וְאֵז מְטָר אֶפְלוּ בְּעֶרְבֵיחָ⁽³⁰⁾.

(30) ולענין לקרוא מקרא בלילה, כתב לקמן (סי' רלח ס"ק א) בשם הבאר היטב, שאין לקרוא, והוסיף שבפמ"ג משמע שמותר, וכתב השעה"צ שאפילו לדעת המחמירים אין בזה איסור, אלא שיותר טוב לקרוא ביום. וראה עוד מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק לו]

לא הִתְפַּלֵּל עַד אַחַר אֶרְבַּע שְׁעוֹת⁽³¹⁾ וכו', וְאֵם שֶׁכַּח לְהִתְפַּלֵּל מְנַחֵה⁽³²⁾ וכו', מֵה שֶׁכַּתֵּב עוֹד בְּזֶה לְהִלְכָה⁽³³⁾.

(31) ואם את תפילת שחרית התפלל בסוף ה' שעות, לא התבאר בדרך החיים אם יכול להתפלל את תפילת התשלומין לאחר ד' שעות.

(32) ומי שלא התפלל מנחה עד בין השמשות וספק אם כבר לילה, כתב בבית"ל לקמן (סי' רלג ס"א ד"ה דהיינו) בשם ספר סדר זמנים שיתפלל שמונה עשרה על הספק, ויתנה שאם עדיין יום יעלה למנחה, ואם כבר לילה יעלה לערבית, ואחר כך בלילה יתפלל ערבית, ויכוון שאם כשהתפלל את התפילה הראשונה היה יום תהיה זו לערבית, ואם כבר היה אז לילה תהיה תפילה זו לתשלומין של מנחה [ואף שאינו מסמוך את תפילת התשלומין לתפילת החובה], ובמשנ"ב לעיל (סי' פט סוף ס"ק ז) ציין לדברי הרעק"א בשם הצ"ח, שכתב שהוא הדין בתפילת שחרית בחצי שעה שלאחר חצות, אלא שלא התבאר שם אם גם דעת המשנ"ב כך.

(33) שהוסיף, שאם את תפילת ערבית עצמה מתפלל אחרי חצות, יכול אז גם להשלים מנחה, וכמו בתפילת שחרית לאחר ארבע שעות.

[משנ"ב שם]

הוא כל הלילה עד עמוד הששת⁽³⁴⁾ וכו', וְאֶפְלוּ הָיָה יוֹם שֶׁיֵּשׁ בוֹ מוֹסֵף וְהִתְפַּלֵּל מוֹסֵף בְּאֶמְצָעוֹ⁽³⁵⁾.

(34) שסובר הפמ"ג (משנ"ב ס"ק ג) שזמן תפילת שמונה עשרה של ערבית הוא עד עלות השחר אפילו לכתחילה, ורק לקריאת שמע גזרו שזמנה עד חצות.

(35) ובטעם הדבר כתב הפמ"ג (א"א ס"ק ו), שהוא מקור דברי המשנ"ב, שלא נקרא שעברו שני זמני תפילות, כיון שעדיין הוא זמן תפילת מוסף שבדיעבד זמנה כל היום, או משום שתפילת מנחה נקראת התפילה הסמוכה. והדרך החיים (דיני תשלומין ס"ו) ביאר, שתפילת שחרית ומוסף תפילה אחת הן, ולכן נקרא שמשלים בתפילה הסמוכה לתפילה שהחסיר.

[משנ"ב ס"ק יז]

לְהִתְפַּלֵּל מוֹסֵף שְׁתִּים⁽³⁶⁾ וכו', אֶפְלוּ הָיָה יְתַפַּלֵּל שְׁחָרִית⁽³⁷⁾.

(36) וביאר הפמ"ג (א"א סוף ס"ק ו) שאי אפשר לומר פעמיים זמוספים כהלכתם, משום שנראה כמוסיף בקרבנות.

וביום כיפור אם לא התפלל מנחה או נעילה, כתב הפמ"ג (משנ"ב ס"ק ה) שמתפלל במוצאי יום כיפור שנים, ואם לא התפלל גם מנחה וגם נעילה, משלים את שניהן במוצאי יום הכיפורים [דהיינו שמתפלל שלש פעמים], שכן זמן מנחה ונעילה חשוב כאותו זמן, וכן הורו הגר"י קניבסקי והגר"ש אלישיב (שאלת רב עמו שעט בדה"ע). מאידך, הכף החיים (ס"ק יב) ובשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' יג, ח"ה סי' סז וח"ו סי' פ) כתבו בשם המחזיק ברכה (ס"ק ג), שאת מנחה של יום הכיפורים יכול להשלים במוצאי יום הכיפורים, אך לנעילה אין תשלומין.

(37) ואף שלכתחילה אין להקדים מוסף לשחרית, וכמו שביאר לקמן (סי' רפו ס"ק ה) שאסור להקדים שום קרבן לתמיד של שחר, מ"מ בדיעבד אם הקדים יצא, כיון שזמן מוסף כל היום.

[משנ"ב שם]

מִי שֶׁשָּׁכַח וְלֹא הִתְפַּלֵּל שְׁחָרִית וּמוֹסֵף⁽³⁸⁾ וְנִזְכַּר בְּמְנַחֵה, יְתַפַּלֵּל מְנַחֵה⁽³⁹⁾ וְאֶחָרָיו מוֹסֵף וְאֶחָרָיו שְׁחָרִית⁽⁴⁰⁾.

(38) ובראש חודש שחל בערב שבת ושכח להתפלל מוסף וכבר קיבל עליו שבת, הורה הגר"ב"צ אבא שאול (תפילה כהלכתה פ"א הע' קב) שאף על פי כן יתפלל מוסף.

(39) ובטעם הדבר שתפילת מנחה קודמת, כתב לקמן (סי' רפו ס"ק ז) משום שהיא תדירה ממוסף. ואם הקדים והתפלל מוסף, כתב הרמ"א שם (ס"ד ובמשנ"ב ס"ק יא) שיצא, שכן דין תדיר קודם הוא רק למצוה לכתחילה ולא מעכב בדיעבד.

(40) ובטעם הדבר שמקדים להתפלל מוסף, כתב הא"ר (ס"ק ו) שעדיין הוא זמן תפילת מוסף, מיה שאין כן שחרית שהיא רק בתורת תשלומין.

[משנ"ב ס"ק יח]

יְתַפַּלֵּל מְעֵרֵב וְאַחֲרֵיָּהּ מְנַחֵה⁽⁴¹⁾ וכו', מְזַפֵּיר בְּכֻלָּם יַעֲלֶה וְיָבוֹא⁽⁴²⁾.

(41) דהיינו שיצא בזמן ערבית, והיא התפילה של החובה, וכמו שמשמע בפמ"ג (א"א ס"ק ז) שציין לדברי הבי"ב בשם האגור.

(42) וכמו שכתב להלן (ס"ק כו) שיש לומר בכלן יעלה ויבוא.



הַלְבוּשׁ תַּפְּלָה סִימָן קח

ביאורים ומוספים

מהגני) שאין לו תשלומין, ויש לעיין אם מדברי השעה צ"ל לקמן (סי'
תקצו ס"ק לב) ניתן להביא ראיה מה דעתו בזה.

[ביה"ל ד"ה מיהו]

ואפשר דביתר מחמש נכסיו אינו מקיביל⁵¹.

51) אך להפסיק את התפילה באמצע, כתב במשנ"ב לעיל (סי' קד
ס"ק ב) שאפילו במקום הפסד ממון אין לו להפסיק, וביאר הכף
החיים (שם סוף ס"ק ו) שכיון שכבר מתפלל ומדבר לפני המלך, אין
זה דרך כבוד להפסיק מפני הפסד ממון אפילו יותר מחומשו, וכן
משמע בפמ"ג שם (א"א ס"ק א).

[משנ"ב ס"ק כה]

מתפלל אותה גם כן של שבת⁵². ואם טעה והתפלל השנה של
חול, פטור מלהתפלל⁵³ וכו', אלא שקבל שבת וכו', ולא התפלל
צדין מנקה⁵⁴.

52) ואם לא התפלל ערבית בליל שבת ומשלים בשחרית, כתבו
התהלה לדוד (ס"ק י) והערוך השלחן (סי' רסח ס"ז) שיאמר
בשניהם 'ישמח משה', וכשמשלים במנחה יאמר בשניהם 'אתה
אודך', ומ"מ אם אמר בשחרית 'אתה קדשת' ובמנחה 'ישמח
משה', כתב הערוך השלחן (שם) שיצא, ואם טעה ובשחרית
אמר בראשונה 'אתה קדשת' ובשניה 'ישמח משה', לא יצא,
מאידך, הכף החיים (ס"ק לו) כתב שיצא, והא"א (בוטשאטש)
נשאר בזה בצ"ע, ודוקא בסתמא, אבל אם כיוון בראשונה
לתשלומין ולכן אמר 'אתה קדשת', לכל הדעות לא יצא.
והמקור חיים (סי' ד"ה טעה) והא"א (בוטשאטש) כתבו שאף
לכתחילה יש לומר בשחרית בתפילה השניה 'אתה קדשת'
ובמנחה 'ישמח משה'.

53) ואף אם חל ראש חודש בערב שבת, ובלילה כשהתפלל תפילה
שניה של חול לא אמר 'יעלה ויבוא', כתב בשו"ת האלף לך שלמה
(אר"ח סי' נד) שיצא ידי חובה, ואף שלכאורה היה מקום לומר
שממנה נפשך לא יצא, שמאחר שהתפלל של חול היה צריך לומר
'יעלה ויבוא'.

54) ואף שכבר קיבל שבת, הסתפק הגר"ש אויערבך (שש"כ פמ"ז
הע' יא) אולי יכול להישאל על כך, ולהתפלל מנחה.

[משנ"ב ס"ק כו]

ואשרי אחרונים⁵⁵, דלא כהלבבוש⁵⁶.

55) וכן אם לא התפלל מנחה בערב חנוכה או בערב פורים, כתב
השולחן שלמה (סי' ב) שכשמשלים אומר בשתייהן 'על הנסים'.

56) אך כשמתפלל בליל שבת תשלומין למנחה של ערב שבת, כתב
הלבבוש (ס"ט) שגם לדבריו בתפילה השניה מתפלל של שבת, כיון
שזה זלוזל לשבת להתפלל בה תפילת חול.

[משנ"ב ס"ק כ]

דקאידך יקרא הקרבנות ויכבד עבר זמן מוסף⁴³.

43) והוסיף הערוך השלחן (ס"טו) שהוא הדין בראש השנה, שאף
שיש בתפילת מוסף בקשות רחמים מרובות, מ"מ עיקר המוסף הוא
הקרבנות.

[משנ"ב ס"ק כא]

בעוד שהקהל מתפללין ערבית⁴⁴ וכו', והשנה לתשלומי מנחה⁴⁵
וכו', כמה שהצדיק בו "יעלה ויבוא"⁴⁶ וכו', גם בשנה לא יצדיק,
פיון שהוא צדין יום⁴⁷.

44) וכמו שכתב לקמן (סי' רלו ס"ק יא), והוסיף (שם) שאחר כך
צריך להתפלל שמונה עשרה של ערבית עם הציבור, ובלילה צריך
לקרוא קריאת שמע עם ברכתיה.

45) ובשעה צ"ל לעיל (ס"ק א) ציין לדין שהביא כאן בשם המג"א שיש
לו תשלומין, וביאר בדבריו, שכן הסובר שמותר אין זה בכלל מויד,
ולכן אף שעשהו לילה ושוב אינו יכול להתפלל מנחה, מ"מ מועיל
לו מדין תשלומין.

46) שכתב לקמן (סי' תכד ס"ק ב וסי' תרצג ס"ק ד ובשעה צ"ל שם
ס"ק ו) שהמקרים להתפלל ערבית מפלג המנחה בליל ראש חודש,
צריך לומר 'יעלה ויבוא'.

47) ואף שכבר התפלל ערבית של ראש חודש, ביאר השערי תשובה
(ס"ק ו) שהוא מקור דברי המשנ"ב) שלא חל עליו ראש חודש
בתפילת ערבית, שכיון שלא אמר 'יעלה ויבוא' בראשונה מוכח
שלא קיבל ראש חודש בתפילת ערבית.

[משנ"ב ס"ק כב]

והב"ח והג"א פסקו דצריך חדוש⁴⁸.

48) ואף שבזמן הזה לא כדאי להתפלל נדבה [כמו שכתב השו"ע
לעיל סי' קז ס"ד, ובמשנ"ב סי' צד ס"ק כז], כתב הגר"ח קניבסקי
(אשי ישראל פ"ל הע' יב) שכאן כיון שעדיין לא התפלל כלל
תפילה זו, יכול להתפלל נדבה.

[משנ"ב ס"ק כג]

פיון שלא בטל התפלה בשאט נפש⁴⁹, אלא היה סבור להתפלל
אחר שיגמר העסק וישכח אחר כך⁵⁰.

49) וגם אם תקפתו שניה, כתב המקור חיים (ס"ח ד"ה תקפתו) שיש
לו תשלומין.

50) וגם אם לא התעסק בשום דבר אלא שהתעצל להתפלל עכשו
וחשב שיתפלל יותר מאוחר, ואחר כך שכח, כתב הערוך השלחן
(ס"ה) שיש לו תשלומין, שהרי לא ביטלו בשאט נפש, מאידך, דעת
החתם סופר (שו"ת חו"מ סוף סי' מב) והמקור חיים (ס"ח ד"ה



יום ה' י"ד אדר ב' תשע"ו - (ט"ו ט"ז אדר ב' חזרה שישי שב"ק)

הַלְבוּת תַּפְּלָה סִימָן קח

בְּאֵר הַגּוֹלָה

ז	תוספות	שם
ח	מבטרא	שם
ט	הרא"ש והרשב"א	שם
י	תרכובים פוק ג	שם
יא	מהלכות תפלה נפסקי	שם
יב	יפה והירקות תישן	שם
יג	שם פוקרא	שם

וְשִׁיחָדַשׁ בָּהּ שׁוּם דְּבָר הַרְשׁוּת בְּגֵדוֹ, (יט) וְנִכְוֵן לַעֲשׂוֹת כֵּן: ו' יַעֲבֹר כָּל הַיּוֹם וְלֹא תִּפְלַל מוֹסָף, אֵין לָהּ (ט) תַּשְׁלוּמִין: ז' (כא) הַיְזִיד וְלֹא (י) וְיֵן תִּפְלַל תַּפְּלָה אַחַת, אֵין לָהּ תַּשְׁלוּמִין אֶפְסֵלוּ בַתַּפְּלָה הַסְּמוּכָה לָהּ. ט' וְיֵאָם רַצָּה יִתְפַּלֵּל אוֹתָהּ נְדָבָה, (כב) וְאֵינוֹ צָרִיךְ הַדּוּשׁ אִם מִתְפַּלֵּל אוֹתָהּ בַתַּפְּלָה הַסְּמוּכָה לָהּ: ח' מִי שֶׁלֹּא תִּפְלַל בַּעֲד שֵׁשׁ לֹו זְמַן לְהִתְפַּלֵּל מִפְּנֵי שֶׁסָּבּוּר שֶׁצָּרִיךְ לִשְׁאֹר לֹו זְמַן אַחַר שֶׁיִּגְמַר (כג) אוֹתוֹ עֵסֶק שֶׁהוּא מוֹתַעֲסֵק בוֹ, וְיֵבִין כִּף וְיֵבִין כִּף עֲבָרָה לֹו הַשְּׁעָה, * וְכֵן מִי שֶׁהֵיָה טְרוּד בְּצָרָךְ מְמוֹנָו (כד) שֶׁלֹּא יָבוֹא לַיְדֵי הַפֶּסֶד וְעַל־יְדֵיכֶן הַפֶּסֶד מִלֵּה־תְּפַלֵּל, וְכֵן מִי שֶׁהוּא שֶׁכּוֹר וְלֹא תִּפְלַל, כָּלֵם תְּשׁוּבִים אָנוּסִים וְיֵשׁ לָהֶם תַּשְׁלוּמִין: ה' הִגָּה * מִיָּהוּ לְכַתְּחֵלָה לֹא יַעֲבֹד זְמַן תַּפְּלָה מִשׁוּם הַפֶּסֶד מִמּוֹן (ח"ה ס"ה ה'): ט' טַעֲמָה וְלֹא תִּפְלַל מִנְחָה בְּעֶרְב־שָׁבַת, מִתְפַּלֵּל עֲרֻבִית שְׁמַיִם (כה) שֶׁל (יב) שָׁבַת, הַרְאֵשׁוּנָה לְעֲרֻבִית וְהַשְּׁנָה לְתַשְׁלוּמִין: ה' הִגָּה וְהוּא הַדִּין אִם לֹא תִּפְלַל מִנְחָה בְּעֶרְב־רֵאשִׁי־חֹדֶשׁ מִתְפַּלֵּל שֶׁל רֵאשִׁי־חֹדֶשׁ (יג) וְיֵבִין (כו) שְׁפִטָּה. * וְיֵאָם לֹא

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

מתפלל נדבה, וצנין בכ"י סימן קו, ולפי"ז לא היה לו לטמ"א להשתק דין זה, ונראה דס"ל כיון דאיכא דעות שכיול להשלים כמה תפלות ואיכא דעות שמתפלל נדבה בשבת לכה סמך ע"ז להחרי, אף צ"ע שע"כ הצנן לחשב בתורת נדבה לצאת למיד שאין תשלומין כי אם לתפלה הסמוכה, וא"כ בשבת אסור לעשות כן כיון דהש"ע תפס עקר כדעה זו שאין תפלת נדבה בשבת זצ"ע: [י] התפלל, עכ"ה, ומשמע לי דהרי"ח כו' ואם לא הווי' בראשונה אי"כ צדן לא קבל עליו ר"ח, לא חזיר בשנה ג"כ, וכ"כ בספר גדול מרובה ע"ש: [יג] שמים, עכ"ה, וצנין לקמן סימן קכו בשם הרמ"ע סימן כה ותוספת עמו בבנה"ג והפרי"ח חולק, ובשינוי בכה קב"ב שראש במכתב גדול אחר שהביא מהרשב"א בהשוכה כתי"י: מי שלא זכר בעלה וזכור בשבת ר"ח ולא נזכר עד להתפלל מוסף והגיע מנחה, ותפלל מנחה שמים, ואם נזכר בשבת מוסף אינו מתפלל בתשלומין אלא במנחה, ומבאר בדעת הפרי"ח, ואי תנח לשמו"ל לה להרמ"ע שבת הרשב"א היה מבטל דעתו, ע"ן שם, ועל מה שכתב במגן אברהם דשבתה הרי אנו כו', ע"ן בנתיב העמודים דף י"ז ובשער אפרים סימן כח ובשבת יעקב ח"ב סימן קמח, ובכרי"י הביא תשובת נחפה בסוף חלק ח"ט סימן כג ע"ש שהביאו ראיה מבי"ק דף כו, וכבר"י תמה שלא הזכירו תשובת מהר"מ מינץ סימן כח שפסק דשבתה הוי' שוגג מתקנת ראיה זו ע"ש:

וכ"כ הכנה"ג שם ופרי"ח: (יג) שמים, כתב המ"א מי שלא התפלל ערבית ב"ח והתפלל שחרית שמים ולא אמר בעלה וזכור בשנה מתוירין אותו ע"ש, וצנין

בְּאֵר הַלְכָה

בהדיא לשם תשלומין, אבל אם התפלל שניהם בסתמא, לכלי עלמא יצא, ונסתפקתי אם התחיל להתפלל אותה בתורת תשלומין, ונזכר באמצע והשלימה כראוי, והיו לשם תשובה, אי מהני, וספקתי היא, דכיון דקמיא לן דכל ברכות התפלה על הסדר נאמרו, פרלקמן בס"מ קיט, אפשר דחשב על ידיו זה כחד ענינא ולא מהני עקירת המושב. ואף דלענין כמה זכרים מצויי רק דג' הראשונות חשובות כקדא, אפשר לענין עקירת מושב לבד שאני, ולקאודי ראה מה"ל בס"מ קי סוף א, אם התחיל להתפלל וכו' פוסק אפלו באמצע ברכה, ואיתא בראשונים השעם, כיון שהתחילה אדעמא דתובה אין יכול לסיקתה מה לשם נדבה, ואם"כ הוא הדין כנה לא מהני עקירת מושב, וצריך לפסק אותה באמצע, או אולי לענין תשלומין הקלו בנגו, וצריך עיון: * וכן מי שהנה וכו' לדיד הפסד, ואם אין ברור הנקא, עלת' ממיד קמח דהוי פושע, ואל"ה רבה קמח דהוא שוגג, ואם"כ הוי ספק; ונראה דיתפלל ונתנה; אם אני ח"ב הרי זו לחובתי ואם לאו הרי היא נדבה (פמ"ג): * מיהו לכתחלה וכו', ואפשר דביתר מתמש נכסיו אינו מחבי' (פמ"ג): * ואם לא הזכיר 'בעלה וזכור' בראשונה והזכיר בשניה, ע"ן במשנה ברוכה

גם בשניה, כיון ששכר קבל עליו ראש-חודש כמה שהזכיר בו "בעלה וזכור"⁴⁶; והוא הדין (לט) אם ארע כן בשבת, ותפלל השניה גם-כן של שבת, וכתבו (מ) האחרונים, דאם לא הזכיר בראשונה "בעלה וזכור", גם בשניה לא יזכיר, (מא) כיון שהוא צדן יום יום⁴⁷, מי שהתפלל במקום שהנה ראוי להסתפק בצוואה ומצא אחר-כך צוואה, דמוכח לעיל בס"מ עו שצריך לחזור ולהתפלל לפי שפושע שהנה לו לברוק, (מג) הוא הדין דפושע וימדי מקרי לענין זה, דאם בעת קשמצא קבר עבר זמן תפלה, הו' אין לו תשלומין אחר-כך: (כב) וְאֵין צָרִיךְ הַדּוּשׁ, וְהַפְּרִיחַ וְהַגְּרָא פסקו דצריך חידוש⁴⁸: ח' (כג) אותו עסק, ואפלו אם העסק (נג) הוא מהדברים הנזקרים בס"מ רלב לאסור משהגיע זמן תפלה, והוא התחיל בעסק זה באסור, כיון שלא בשל התפלה בשאט-נפש⁴⁹, אלא היה סבור להתפלל אחר שייגמר העסק ושבת אחר-כך⁵⁰: (כד) שֶׁלֹּא יָבוֹא וְכוּ', וכן (מז) אם היה טרווד לקנות ולמכור סחורתו ועל-ידיכֶךָ עבר זמן התפלה: ט' (כה) שֶׁל שָׁבַת, אף-על-גב שבתא לתשלומין של חל, מכל מקום כיון שעשכו הוא שבת מתפלל אותה גם-כן של שבת⁵², ואם טעה והתפלל השניה של חל, (מה) פטור מלהתפלל⁵³, (מו) ואם הקדים כנה השל חל לשל שבת, לא יצא לכלי עלמא, שהרי נכר שהקדים תשלומין; אף אם צדן היום גדול אלא שקבל שבת במזמור שיר גוג' או בכרכו, ולא התפלל צדן מנחה⁵⁴, דמבאר לקמן בס"מ רסג סע"ף טו דיתפלל ערבית שמים, לכתחלה צריך להתפלל שמים של שבת, (מז) והראשונה לשם ערבית והשניה לשם תשלומי מנחה; ובדיעבד אם התפלל ראשונה לשם מנחה, ואפלו אם התפלל אותה של חל, אפשר דיצא, הואיל וצדן יום הוא: (כו) שְׁמַיִם, וכן פסקו המגן אברהם והדרי"ך הסיים והסמ"א דאדם ושארי אחרונים⁵⁵, דלא כהלבוש⁵⁶ וסיעתו

שְׁעַר הַצִּיּוֹן

(לח) מגן אברהם: (לט) פריימגדים: (מ) גדול מרובה ושיערי תשובה: (מא) דאם היה לילה היה קמח לומר בעלה וזכור אם מכון פפריש להשלמה ובדלקמן: (מב) פרי חדש ושא: (מג) פריימגדים והגב"ז: (מד) פרי אדם: (מה) פרי חדש וסמ"א דאדם ונדר"ך הסיים ושא, דלא כט"ז: (מו) סמ"א דאדם: (מז) פריימגדים לקמן בס"מ רסג ע"ש והעתיקו שם בחודשי רע"א ע"ש היטב:

בְּאֵר הַיֵּטֵב

כ"י תר"י, ואם יצא מתפיסה ב"ח מזכיר בכלם בעלה וזכור וה"ה אם יצא בשבת מזכיר בכלם של שבת, כנה"ג מ"א פרי"ח: (ט) תשלומין, דהאין יקרא הקרבנות ויכיר עבר זמן מוסף: (י) התפלל, מעשה באי' שבא לבהכ"י סמוך לערבית ויבד לפני המכה והתפלל ערבית וצדן לא התפלל מנחה, ג"ל דלא מקרי מויד ויש לו תשלומין; ומשמע לי דהרי"ח יזכיר בעלה וזכור בשנה דכבר קבל עליו ר"ח מ"א, כתב הפרי"ח ג"ל שמי"ש המתפר לעיל בס"י ע"ו שמי שקרא במקום שראוי להסתפק בצוואה ומצא אחר-כך צריך לחזור ולקרות, הנו דקא בשל עבר צדן זמן תפלה או בתפלת תשלומין, וכגון שקשהשלים תפלתו הנה לו שהות להתפלל עוד, אלא שאח"כ נטרד או נאנס, אבל אי פשהתפלל במקום הראוי להסתפק מצוואה ליכא שהות תו אח"כ להתפלל תפלה אחרת ה"ל מצות לא יוכל לתקן ולית לה תשלומין, וכי היכי דתשכבו לה פושע להצרכו לחזור ולהתפלל לפי שלא בדיק, ה"ג מקרי פושע לענין דלית לה תשלומין, אבל כיון שפור לא שוף למימר הכי דהתם גברא לא ח"ו עד שפיגי ינו מעליו ע"ש: (יג) שבת, המ"א נסתפק אם לא הזכיר שבת בשניה אם מתוירין אותו ע"ש, וכנה"ג הביא משם הרי"ם די בוטין דלא נצא וצריך לחזור ולהתפלל וכו"פ הט"ז ע"ש, אבל הע"ת פסק דיצא בדיעבד וכ"כ הכנה"ג שם ופרי"ח: (יג) שמים, כתב המ"א מי שלא התפלל ערבית ב"ח והתפלל שחרית שמים ולא אמר בעלה וזכור בשנה מתוירין אותו ע"ש, וצנין

מְשֻׁנָּה בְּרוּרָה

נדבה בשבת ויום-טוב: (יט) וְנִכְוֵן וְכוּ', ע"ן בפריימגדים שהסכים דטוב שיחנה ויאמר: אם אני ח"ב להתפלל הרי זו לחובתי, ואם לאו הרי זו לנדבה, ונדבה יצא ידי כל הדעות, שיש כמה דעות שפוקרים דיש תשלומין לתפלה אפלו לכמה תפלות שעברה: ו' (כ) תשלומין, דהאין יקרא הקרבנות ויכיר (עברו) [עבר] זמן מוסף⁴³: ז' (כא) היזיד, ומי (לח) שבא לבית-הפנסט סמוך לערבית והתפלל ערבית מבעוד יום וצדן לא התפלל מנחה, אף שלכתחלה שלא כהנן עשה, שהנה לו להתפלל תפלת שמונה-עשרה לשם מנחה בעוד שהקהל מתפללין ערבית⁴⁴, מכל מקום אין לדמותו להיזיד ולא התפלל, כיון שצדן לא עבר זמן המנחה; ואף אם תמצ' לומר שאי אפשר לו להתפלל תפלת המנחה באותה שעה כיון ששכר עשאו לילה בתפלת ערבית, מכל מקום לא יתא אלא ערבית שמים, והשניה לתשלומי מנחה⁴⁵, ואם הוא ראש-חודש, יזכיר "בעלה וזכור"

